

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE:

zestaw zadań typu maturalnego poziomu rozszerzonego

Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym trwa 180 minut i można na nim uzyskać maksymalnie 50 punktów. Składa się on z trzech części:

Część I – test sprawdzający wiedzę przedmiotową – stanowi 40% całości egzaminu;

Część II – analiza tekstów źródłowych (odpowiedzi na pytania do zamieszczonych źródeł informacji, np.: źródła pisane, ikonograficzne, statystyczne) – stanowi 20% całości egzaminu;

Część III – wypracowanie na jeden z dwóch tematów, czyli autorski tekst, w którym zdający wykorzystuje wnioski z analizy źródeł związanych z wybranym tematem – stanowi 40% całości egzaminu.

W części pierwszej egzaminu występują pytania sprawdzające wiedzę zdającego z czterech głównych działów przedmiotowych: społeczeństwa, polityki (w tym także Konstytucji RP), prawa oraz Polski, Europy i świata. Pytania mają formę zadań zamkniętych i otwartych, na które zdający odpowiada wykorzystując wiedzę własną, a także posługując się mapą konturową, rysunkiem satyrycznym, czy znakami organizacji międzynarodowych.

W zadaniach 1-2 zakres! prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1 (1 pkt)

Zdolność prawną osoba fizyczna nabywa w wieku:

- a) 0 lat b) 7 lat c) 13 lat d) 18 lat

KOMENTARZ

Typowe zadanie zamknięte, w którym należy wykorzystać wiedzę własną. Zdający powinien zastanowić się nad odpowiedzią, gdyż łatwo pomylić jest zdolność prawną, czyli zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków prawnych z pełną zdolnością do czynności prawnych, czyli zdolnością do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych.

Zadanie 2 (1 pkt)

Pośród podanych propozycji zaznacz tę, która opisuje społeczeństwo postindustrialne.

- a) Związane jest z rozwojem przemysłu stanowiącego główną podstawę gospodarki, który przyciąga ludność wiejską do miast, a głównymi klasami społecznymi są robotnicy i burżuazja
- b) Główne znaczenie mają firmy, które zajmują się gromadzeniem, przetwarzaniem i użytkowaniem informacji oraz znakomicie jest rozwinięty sektor nowych usług, takich jak bankowość i telekomunikacja
- c) Większość ludzi zamieszkująca duże aglomeracje miejskie zatrudniona jest w sektorze usług, w technice produkcji dominuje robotyzacja i komputeryzacja, a w gospodarce dominują korporacje międzynarodowe
- d) Społeczeństwo obejmuje wszystkich mieszkańców Ziemi, w którym granice państwowe i duże odległości straciły swoje znaczenie, a jednocześnie możliwości komunikowania się znacząco się zwiększyły

KOMENTARZ

Typowe zadanie zamknięte, w którym należy wykorzystać wiedzę własną, różniące się od zadania pierwszego dłuższymi odpowiedziami, które wymagają dłuższego wnikliwego przeczytania.

Zadania wielokrotnego wyboru typu „a, b, c, d” występowały na każdym egzaminie maturalnym w latach 2005-2010; we wcześniejszych latach występowało od 2 do 4 tego typu zadań, na ostatniej maturze w 2010 roku było to 1 tego typu zadanie.

Zadanie 3 (1 pkt)

Do podanych poniżej przykładów dopisz, jaki jest to rodzaj systemu rządów.

- a) Występuje w nim monizm władzy wykonawczej; prezydent wybierany w wyborach powszechnych mianuje ministrów, którzy są wykonawcami woli prezydenta, nie może rozwiązać parlamentu i nie ma inicjatywy ustawodawczej.
- b) Występuje w nim dualizm władzy wykonawczej; istnieje głowa państwa sprawująca przeważnie funkcje reprezentacyjne oraz rząd z premierem na czele, który musi uzyskać wotum zaufania parlamentu.
- c) Występuje w nim jednolitość władzy państwowej; parlament jest najwyższym organem władzy, któremu są podporządkowane pozostałe organy władzy; rząd jest powoływany przez parlament.

KOMENTARZ

Zadanie typu otwartego. Zdający musi znać podział państw ze względu na system rządów; w innym przypadku nie będzie w stanie prawidłowo udzielić odpowiedzi. Najczęściej spotykanym błędem w tego typu zadaniach jest brak dostatecznej wiedzy dotyczącej podziału państw ze względu na różne formy; zdający często myli system rządów z formą rządów lub strukturą terytorialną.

Zadanie 4 (2 pkt)

Podaj trzy sytuacje, w których może ulec skróceniu kadencja Sejmu RP.

KOMENTARZ

Typowe zadanie otwarte sprawdzające stan wiedzy na temat Konstytucji RP. Nie da się prawidłowo odpowiedzieć na to zadanie bez znajomości Konstytucji. Najczęściej klucz do takiego zadania jest skonstruowany w ten sposób, że sprawdza dosłowną znajomość ustawy zasadniczej. Jest zatem konieczne poznanie zapisów Konstytucji.

Zadania sprawdzające znajomość Konstytucji RP w postaci zadań otwartych lub zamkniętych są bardzo popularne i występowały na każdej maturze od 2005 roku. Pytania z Konstytucji sprawdzały czym jest konstruktywne wotum nieufności, w jakich okolicznościach Marszałek Sejmu czasowo sprawuje urząd Prezydenta RP lub kiedy zbiera się Zgromadzenie Narodowe. Największe problemy stwarzały zdającym zadania typu otwartego odwołujące się wprost do znajomości Konstytucji RP.

Zadanie 5 (2 pkt)

Podaj pełne polskie nazwy organizacji i porozumień, których symbole przedstawiono poniżej.

KOMENTARZ

Zadanie otwarte z tzw. „obudową”, która w tym przypadku pełnią symbole organizacji i porozumień międzynarodowych. Mają one niejako „naprowadzić” zdającego na prawidłową odpowiedź. Nie

da się jednak zrobić tego typu zadania bez minimalnej wiedzy własnej. Zdający powinien zwrócić uwagę na treść polecenia: w przypadku „podaj pełne polskie nazwy” podane skrótów organizacji nie będzie punktowane. Jeżeli polecenie dopuszcza skróty, wtedy najlepiej podać albo skrót albo pełną nazwę.

Zadania tego typu są popularne na maturze; występowały w 2007, 2008 i 2010 roku, czasami jako logo organizacji, czasami jako opis danej organizacji, na podstawie której trzeba było podać jej prawidłową nazwę.

Zadanie 6 (1 pkt)

Zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsce w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Grupy społeczne ze względu na charakter więzi dzielimy na pierwotne i wtórne.	
B.	Funkcja stratyfikacyjna rodziny polega na przekazywaniu młodemu pokoleniu dziedzictwa kulturowego.	
C.	Przysposobienie to inaczej adopcja, czyli przyjęcie do rodziny na mocy orzeczenia sądu osoby małoletniej.	

KOMENTARZ

Typowe zadanie zamknięte występujące prawie na każdym egzaminie maturalnym. Zdania w tego typu poleceniach najczęściej związane są z jakąś dziedziną np.: grupy społeczne, doktryny polityczne lub Konstytucja RP. Do rozwiązania zadania konieczna jest wiedza własna. Zdanie uważa się za fałszywe, jeżeli choć jeden element jest niezgodny z prawdą.

Najlepiej odpowiadać na takie zadanie wpisując „prawda” lub „falsz”, ale wpisanie prawidłowo liter „P” lub „F” także zostanie zaliczone. Nie należy wpisywać innych oznaczeń np.: „tak” lub „nie”, gdyż zostanie to uznane za błędą odpowiedź.

Zadanie 7 (1 pkt)

W listopadzie 2010 roku Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziło badanie, w którym poproszono respondentów o odpowiedzi związane z poziomem agresji w polskim życiu politycznym.

Na podstawie tabeli rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe, wpisując w odpowiednie miejsce w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Potencjalne elektoraty	Kto, Pana(i) zdaniem, które partie przede wszystkim ponoszą odpowiedzialność za agresję w naszym życiu politycznym?					
	PO	PIS	SLD	PSL	Wszystkie po równo	Trudno powiedzieć
	w procentach					
PO	26	91	3	2	6	1
PSL	56	59	7	2	12	6
PIS	75	32	11	0	21	2
SLD	44	97	0	0	3	0
Niezdecydowani	39	57	0	2	21	16
Niegłosujący	38	61	4	2	22	9

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać dwie partie

Źródło: O agresji w polskim życiu politycznym [w:] CBOS, Warszawa, listopad 2010. <http://badanie.cbos.pl/details.asp?q=a1&id=4395>

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Według respondentów największą odpowiedzialność za agresję w polskim życiu politycznym ponosi Polskie Stronnictwo Ludowe.	
B.	Zwolennicy SLD uważają, że to Platforma Obywatelska oraz Prawo i Sprawiedliwość w największym stopniu odpowiadają za agresję w polskim życiu politycznym.	
C.	Najbardziej zbliżone do siebie odpowiedzi, że za agresję w życiu politycznym odpowiadają w równym stopniu PO i PIS prezentowali zwolennicy Polskiego Stronnictwa Ludowego.	

KOMENTARZ

Typowe zadanie zamknięte z tzw. „obudową”. Zdający musi wnikliwie przeanalizować tabelę, aby prawidłowo odpowiedzieć na każde zdanie. Do rozwiązania tego typu zadania nie jest wymagana wiedza własna, a umiejętna analiza materiału źródłowego.

Ten typ zadania pojawia się rzadziej na egzaminie maturalnym; wystąpił w 2005, 2006 oraz 2009 roku.

Zadanie 8 (1 pkt)

W poniższej tabeli przedstawiono wydarzenia związane z ostatnim dwudziestolecie niepodległej Polski. Ponumeruj je liczbami 1-5 według kolejności chronologicznej. Przy najwcześniejszym wydarzeniu wpisz 1, a następnie 2, 3, 4 i 5.

	Wydarzenia	Numer
A.	Wejście Polski do strefy Schengen	
B.	Przeprowadzenie referendum w sprawie wejścia Polski do Unii Europejskiej.	
C.	Rozpoczęcie negocjacji członkowskich z Unią Europejską	
D.	Wejście Polski do Unii Europejskiej	
E.	Wejście Polski do Paktu Północnoatlantyckiego	

KOMENTARZ

Zadanie wymagające dokładnej wiedzy dotyczącej wydarzeń z najnowszej historii Polski po 1989 roku. Jest niezwykle trudne do zrobienia, gdyż wydarzenia muszą być ułożone bezbłędnie, aby otrzymać za nie punkt. Czasami występuje w prostszej postaci: zdający musi zaznaczyć np. cyfrą „1” wydarzenie najwcześniejsze chronologicznie, a cyfrą „5” wydarzenie najpóźniejsze chronologicznie: za prawidłowe zaznaczenie dwóch wydarzeń otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 9 (2 pkt)

Do podanych w tabeli wyjaśnień dopisz właściwe pojęcia.

	Wyjaśnienie	Pojęcie
A.	Minimalna liczba posłów na sali obrad aby móc przeprowadzić ważne prawnie głosowanie.	
B.	Udzielenie przez Sejm zgody na działalność Rady Ministrów.	
C.	Przemówienie Prezesa Rady Ministrów na posiedzeniu Sejmu zawierające program działania rządu.	

KOMENTARZ

Zadanie otwarte odwołujące się do wiedzy własnej. Zdający musi precyzyjnie podać prawidłowe pojęcie i nie może zrobić tego w formie opisowej, gdyż klucz podaje konkretne pojęcie do danego wyjaśnienia. Czasami zadanie tego typu może wystąpić w uproszczonej formie jako zadanie „na dobieranie”: wtedy zdający miałby podane cztery propozycje terminów, z których musiałby wybrać trzy i wpisać w odpowiednie miejsce w tabeli.

Zadania tego typu są popularne na egzaminie maturalnym i mogą dotyczyć nie tylko Konstytucji, ale także społeczeństwa, polityki lub prawa.

Zadanie 10 (1 pkt)

Inspirując się fragmentem Konstytucji RP podaj na podstawie wiedzy własnej nazwę organu władzy, który ratyfikuje umowy międzynarodowe.

Artykuł 90, ust. 2

Ustawa, wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej (...), jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Źródło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483)

KOMENTARZ

Fragment Konstytucji RP stanowi inspirację do znalezienia prawidłowej odpowiedzi na podstawie wiedzy własnej. Trudność zadania może tkwić w odpowiednim skojarzeniu organu władzy ratyfikującego umowy międzynarodowe oraz niesugerowaniu się pochopnie fragmentem Konstytucji. Do udzielenia prawidłowej odpowiedzi konieczna jest wiedza z działu „Konstytucja” lub „prawo”.

Zadanie 11 (1 pkt)

Uzupełnij zdanie wpisując odpowiedni wyraz:

Najpopularniejsza forma demokracji bezpośredniej, w której obywatele w powszechnym głosowaniu podejmują ważne decyzje dla nich samych oraz państwa, to

KOMENTARZ

Zadanie z luką to typ zadania otwartego, które występuje bardzo rzadko na egzaminie maturalnym. Jest to spowodowane trudnością dla ucznia i nie wprowadzała go w błąd. Prawidłowo skonstruowane zadanie polega na uzupełnieniu przez zdającego jednej lub dwóch luk, w przypadku których kontekst zdania ewidentnie naprowadza zdającego na odpowiedź.

Zadanie 12 (2 pkt)

Na mapie konturowej oznaczono wybrane państwa europejskie cyframi 1 oraz 2. Wpisz do tabeli nazwy tych państw.

Następnie zdecyduj, czy dane państwo należy do Unii Europejskiej (wpisz w odpowiednim miejscu „tak” lub „nie”) oraz czy należy do NATO (wpisz w odpowiednim miejscu „tak” lub „nie”).

	Nazwa państwa	Przynależność do UE („tak” lub „nie”)	Przynależność do NATO („tak” lub „nie”)
1			
2			

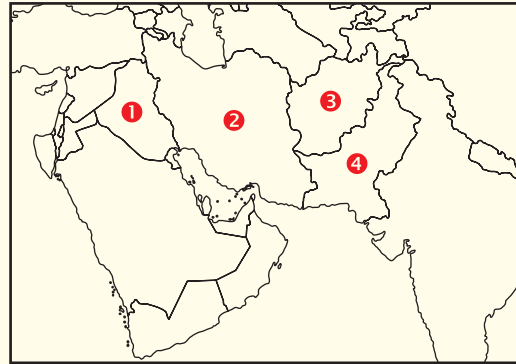
KOMENTARZ

Zadanie otwarte z tzw. „obudową”, którą stanowi konturowa mapa Europy. Dokładna znajomość mapy jest niezbędna na egzaminie, ponieważ zadania tego typu występują prawie zawsze na maturze. Aby otrzymać punkt za tego typu zadanie należy umieć podać prawidłowo nazwę danego państwa, ale także informacje dodatkowe, które zadanie określa. Mogą to być – jak w tym przypadku – przynależność państwa do UE i NATO, ale także określenie formy rządów, struktury terytorialnej lub systemu rządów danego państwa. Czasami na mapie może być zaznaczona jakaś organizacja regionalna np. Grupa Wyszehradzka, której nazwę ma podać zdający albo przedstawienie rozwoju terytorialnego Unii Europejskiej, a zdający musi określić w którym roku UE miała dany kształt. Aby dobrze być przygotowanym do zadania z mapą należy dokładnie

znać rozmieszczenie państw na mapie oraz posiadać informacje dodatkowe na temat tychże państw oraz głównych organizacji międzynarodowych.

Zadanie 13 (2 pkt)

Do których krajów oznaczonych na mapie Azji numerami 1-4 odnoszą się informacje poniżej? W tabelę wpisz właściwe nazwy krajów i właściwe numery.

Informacje	Państwo	Numer
W 2001 roku Stany Zjednoczone rozpoczęły interwencję zbrojną w tym państwie. Była ona odpowiedzią na ataki terrorystyczne na terytorium USA. Atak amerykański został wsparty przez NATO, które w ramach struktury militarnej o nazwie ISAF zajmuje się utrzymaniem pokoju w tym państwie.		
W 2003 roku rozpoczął się w tym państwie konflikt zbrojny pomiędzy koalicją sił międzynarodowych (głównie USA i Wielkiej Brytanii), a armią tegoż państwa. Koalicja nie miała mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ do interwencji, jednak po ok. trzech tygodniach zwyciężyła i rozpoczęła proces pokojowej okupacji w tym państwie.		

KOMENTARZ

Zadanie z mapą podobne w konstrukcji do zadania nr 12 z mapą Europy. W tym przypadku mamy do czynienia częściowo z zadaniem zamkniętym – wielokrotnego wyboru (należy z mapy wybrać odpowiedni numer państwa), a także z zadaniem otwartym (należy podać na podstawie wiedzy własnej nazwę państwa).

Mapa z konfliktami międzynarodowymi wystąpiła na maturze w 2005, 2008 i 2010 roku. Trzeba więc znać główne konflikty państw afrykańskich, Bliskiego i Środkowego Wschodu, a także europejskich z ostatnich 20 lat. Ponadto warto orientować się z konfliktach regionalnych i ruchach separatystycznych w Europie, np. spór w Irlandii Północnej, konflikt baskijski i kataloński oraz antagonizm grecko-turecki na Cyprze.

Zadanie 14 (1 pkt)

Przyporządkuj aktom prawnym (1-3) odpowiadające im definicje (A-D).

1. Ustawa 2. Rozporządzenie 3. Uchwała

- A. Akt normatywny wydawany na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.
- B. Akt woli ciała kolegialnego mający na celu zajęcie stanowiska w określonej sprawie lub wynik decyzji organów samorządu terytorialnego.
- C. Akt normatywny mający charakter wewnętrzny i obowiązujący tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu tenże akt.
- D. Akt prawny o charakterze ogólnym, uchwalany przez parlament w określonym trybie.

KOMENTARZ

Typowe zadanie zamknięte „na dobieranie” występujące bardzo często na egzaminie maturalnym. Aby otrzymać punkt, zdający musi prawidłowo przyporządkować poszczególne pojęcia do właściwych definicji. Należy zawsze pamiętać, że jedna odpowiedź jest błędna, tzn. nie pasuje do żadnego pojęcia, a zatem musi pozostać „nieprzyporządkowana”.

Zadanie 15 (1 pkt)

Nazwij problem przedstawiony na rysunku satyrycznym.

rys. Mirosław Andrzejewski

KOMENTARZ

Zadanie otwarte polegające na prawidłowym rozpoznaniu problemu społecznego (rzadziej politycznego) przedstawionego na rysunku satyrycznym. Zdający powinien mieć świadomość ukazania problemu w sposób ironiczny, charakterystyczny dla tego typu twórczości. Gdy polecenie brzmi „nazwij” należy podać nazwę problemu krótko, treściwie, w kilku słowach; gdy polecenie brzmi „opisz” wtedy trzeba opisać problem w jednym lub dwóch zdaniach.

Zadanie tego typu występowało w arkuszach maturalnych w latach 2005-2008, natomiast nie pojawiło się w ostatnich dwóch latach.

Zadania maturalne opracował: Marek Dawidziuk, egzaminator, nauczyciel WOS-u w Katolickim LO w Białymstoku, prowadzi kursy maturalne w Centrum Edukacyjnym Alfa

Klucz odpowiedzi

Nr zadania	Oczekiwana odpowiedź ucznia W nawiasach kwadratowych [] odpowiedzi alternatywne bądź uzupełniające	Punktacja	Kryteria zaliczenia
1.	a) 0 lat	0-1	
2.	c) Większość ludzi zamieszkująca duże aglomeracje miejskie zatrudniona jest w sektorze usług, w technice produkcji dominuje robotyzacja i komputeryzacja, a w gospodarce dominują korporacje międzynarodowe	0-1	
3.	a) system rządów prezydenckich b) system rządów parlamentarnych [parlamentarno-gabinetowych; gabinetowo-parlamentarnych]. c) system rządów parlamentarno-komitetowych	0-1	1 pkt za trzy poprawne odpowiedzi
4.	1. Sejm podejmuje uchwałę o skróceniu swojej kadencji [większością 2/3 głosów]; [samorozwiązanie Sejmu] UWAGA: w przypadku słowa „parlament” zamiast „sejm” odpowiedzi nie uznajemy!!! 2. prezydent zarządza skrócenie kadencji sejmu, jeżeli w trzech próbach sejm nie zdołał utworzyć rządu [nie udzielenie rządowi wotum zaufania przez Sejm w trzech etapach] 3. prezydent skracca [może skrócić] kadencję sejmu, jeżeli sejm nie przedłożył prezydentowi ustawy budżetowej do podpisu w ciągu 4 miesięcy od dnia złożenia projektu budżetu w sejmie przez rząd [nieuchwalenie budżetu przez Sejm w ciągu 4 miesięcy od złożenia projektu budżetu w sejmie]	0-2	1 pkt za podanie dwóch sytuacji; 2 pkt za podanie trzech sytuacji
5.	A. Organizacja Narodów Zjednoczonych B. Unia Europejska C. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego [Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego; Pakt Północnoatlantycki] D. Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu] UWAGA! Podanie skrótów organizacji „ONZ, UE, NATO, EFTA” traktowane są jako błędna odpowiedź.	0-2	1 pkt za podanie polskich nazw dwóch organizacji; 2 pkt za podanie polskich nazw czterech organizacji
6.	A. Prawda; B. Fałsz; C. Prawda	0-1	1 pkt za trzy prawidłowe odpowiedzi.
7.	A. Fałsz; B. Prawda; C. Prawda	0-1	1 pkt za trzy prawidłowe odpowiedzi.
8.	C-1, E-2, B-3, D-4, A-5	0-1	1 pkt za chronologiczne ułożenie wydarzeń
9.	A. kworum [quorum]; B. wotum zaufania [votum zaufania]; C. expose	0-2	1 pkt za podanie dwóch pojęć; 2 pkt za podanie trzech pojęć
10.	Prezydent [Prezydent RP]	0-1	
11.	Referendum	0-1	
12.	1. Szwecja; Przynależność do UE: Tak; Przynależność do NATO: Nie 2. Bułgaria; Przynależność do UE: Tak; Przynależność do NATO: Tak	0-2	1 pkt za podanie nazwy państwa oraz prawidłowe określenie przynależności do UE oraz NATO
13.	W 2001 roku Stany Zjednoczone rozpoczęły interwencję zbrojną w tym państwie (...): Afganistan – 3 W 2003 roku rozpoczął się w tym państwie konflikt zbrojny pomiędzy koalicją sił międzynarodowych (głównie USA i Wielkiej Brytanii), a armią tegoż państwa (...): Irak – 1	0-2	1 pkt za prawidłowe podanie nazwy oraz numeru państwa
14.	1-D, 2-A, 3-B	0-1	1 pkt za prawidłowe przyporządkowanie
15.	Na przykład: • doping w sporcie • zażywanie niedozwolonych środków [środków chemicznych] w sporcie • zażywanie sterydów [przez sportowców] • zażywanie sterydów anabolicznych [przez sportowców] UWAGA! Należy uznać odpowiedź, która w inny sposób oddaje problem doping w sporcie!	0-1	1 pkt za prawidłowe nazwanie problemu